

breken van de

weer geen ernstige kerkeraads- of overbrengen, ardoerder, dat te worden af- de aanwezige spraak, dat de g besluit moest het kwam z.i. het vonnis wel

ns in den naam digd in de zich rst meewerken, t die medewer- en ondertus- toelaten aan niet in toorn btelijke verant- at

nder den ver-

ur zegt toch: ndmaal toe. naar de K.O. e in een „ge- tsdrager, de het systeem o iets te ver- man „klein zeer vroom- gebruiken. zenden, ook

ind bukken. soms God de

brutaal naar elf geschorst met anderen om eens te e maken was oo. Ik kreeg die de confe- staat letter- naam laat ik

hoe het met de een gedachte, deedeelt aan de reserveerende, al zijn rechten je het alleen ch de facto aan r in beroep gaat de de schorsing

en naam van weg, omdat hier te publi- el meer wars getuigen en treffende zijn lanten. Genoeg de synodale elde.

rdig gesoebat Stel U voor: U van roof- asterpraat, de kans tot ver- ieel indienen verklaart U g, en „straf“ ang een om- ar, dat ge de an is 't zaakje en stel U dan r had gezegd: n den Heere n den sinjeur H. Geestes"? sing niets ge- niet de facto zakelijk vond; mijne, die zóo erkorde (ver- ndirect reeds n erkend, ook jds niet pree- of tentamens e heeren kre- to erkent hij

ak, dat zou al man maar be- or Gods Naam, Gods Naam! K. S.

Even vastleggen.

Het gebeurde op de vergadering van predikanten der Geref. Kerken in Zuid-Holland, welke gehouden werd in December 1942, in Den Haag.

Daar kwam prof. dr J. Ridderbos de leeruit- spraken van 1942 toelichten. En één der eerste debaters was wijlen prof. dr S. O. Los.

Nu zullen er niet velen zijn van hen, die dr Los gekend hebben, ook op zijn „ouden dag“, die niet zullen toestemmen, dat deze eenvoudige vrome geleerde, met zijn gaaf en oprecht karakter, door God begiftigd was met een wonderlijk-sterk geheugen.

Er zijn er wel, in en buiten de Residentie, geweest, die (wijl hij bezwaard was) van hem durfden te beweren: „och, hij wordt kindsch...“, maar ieder, die hem van nabij kende, weet: dat was gelogen. Laster, anders niet.

Welnu, deze beminlijke debater, met zijn stalen geheugen en sobere, klare woordkeus, waardoor hij 't zijn opponenten in zekeren zin niet gemakkelijk maakte, vroeg den hooggeleerden spreker, wat hij hiervan dacht: hij (Dr Los) herinnerde zich nog heel duidelijk, dat hij vlak na 1905 een intiem gesprek gehad had met prof. dr H. Bavinck (gelijk ge weet: de geestelijke vader van de verklaring van 1905), waarin deze hem gezegd had, hierom zoo blijde te zijn met deze verklaring, omdat hij die zag als „pacificatie-formule“.

Prof. Ridderbos, die dit juist in zijn referaat min of meer betwist had, lachte wat verlegen, bij de beantwoording van deze vraag, en maakte zich er van af, door een redeneering van deze soort: „Och, het is altijd gevaarlijk, zich te beroepen op intieme gesprekken. En gij, mijn hooggeachte collega, zijt al zoo oud, dat Uw geheugen misschien niet zoo erg betrouwbaar meer is; ik hecht dus niet veel waarde aan die bewering“. (‘t Werd waarschijnlijk iets vriendelijker gezegd, meer diplomatiek ingekleed; maar daar kwam het toch op neer).

Doch juist in verband met het feit, dat van synodocratische zijde stelselmatig ontkend wordt, dat de verklaring van 1905 bedoeld zou zijn en gewerkt zou hebben als pacificatie-formule, leek het mij goed, nu dr S. O. Los van ons is weggenomen, dit even vast te leggen.

Ik, die de laatste jaren zijn wijkpredikant was, heb nooit iets gemerkt van „seniele aftakeling“ bij dezen frissen geleerde, over wiens belezenheid en geheugen ik me steeds weer verwonderde.

En ik twijfel er niet aan, of ook dit was in dat geheugen volkomen gaaf bewaard gebleven!

J. Smelik.

VAN HET HEERLIJK AMBT

Hoe maak ik mijn preek? *)

De boodschap te vinden, die, in een bepaald Schriftgedeelte, van Godswege tot Zijn gemeente komt, dat is het eerste, wat ik, na de exegese, bij het maken van mijn preek heb te doen.

De arbeid van de meditatie, die, met dat zoeken van die boodschap, zich heeft ingezet, is daarmee evenwel nog niet afgelopen.

Het is er nu verder om te doen, dat men, van zijn tekst uit, van alle kanten het licht op die ééne boodschap laat vallen, om haar rijkdom en schoonheid zoo goed en zoo volledig mogelijk aan de gemeente te laten zien.

Zóódoende zal men vanzelf de verdeeling vinden, die het geraamte moet vormen van de preek.

Op één ding wil ik hierbij den nadruk leggen: „ook in deze fase van mediteren houde men zich geheel bij den tekst“.

Wat men over het thema zegt, ontleene men niet aan eigene theologische- of andere kennis, maar alléén aan den tekst, van welks inhoud dat thema de korte samenvatting beteekent.

Dat eischt van ons de eerbied voor het Woord Gods.

Als b.v. de Heere Zelf voor een bepaalde vermaning, in een bepaald verband niet noodig acht meer dan één grond aan te roeren, dan heb ik het recht niet om daarnaast nog andere gron-

den te zoeken. Wie dat doet toont daardoor, dat hij vrijer wil zijn, dan de God des Woords. Bovendien loopt men, door zijn thema niet enkel te belichten uit zijn tekst, gevaar, dat de gemeente, onder het luisteren, het besef kwijt raakt, dat God tot haar spreekt; de prediker in zijn vindrijkheid komt licht teveel op den voorgrond.

Daar komt bij, dat wie zich in de uitwerking van zijn thema niet strikt houdt aan zijn tekst, groot gevaar loopt niet frisch te blijven en bij zijn preeken over onderscheidene teksten telkens weer met dezelfde waarheden te komen.

Natuurlijk kan deze wijze van doen soms wel eens zware en langdurige denkarbeid vorderen.

Bij sommige teksten gaat het heel gemakkelijk; bij andere daarentegen is het moeilijk om te onderkennen de onderscheidene facetten die de tekst zelf aan den edelsteen van de waarheid, die hij predikt, doet fonkelen.

Maar die moeite mag ons toch niet teveel zijn.

Als wij maar lang genoeg turen en turen, dan begint het tenslotte wel te schitteren en te vonken; wat is dat kostelijk.

Hoe blij zijn wij dan, dat het ons gegeven is die rijkdom te zien en anderen te mogen toonen. Hoe rijk maakt dat de gemeente zulk een prediking te mogen hooren.

Blijven bij den tekst, zelfs ook dan, wanneer het niet gelukt daarbij veel stof te vinden.

Wanneer de tekst zelf inderdaad veel zijden laat zien van de ééne boodschap, die daarin tot ons komt, en daardoor veel stof biedt voor de preek, dan zal men die stof zoo zakelijk, zoo overzichtelijk, zoo klaar en zoo kort mogelijk moeten trachten te verwerken.

Maar nooit, als men in den tekst zelf niet voldoende stof vindt, probeere men die stof van buiten af te vermeerderen.

Natuurlijk is dat een klein kunstje; er zijn altijd genoeg haakjes, waaraan deze of die waarheid kan worden vastgehaakt.

Maar dat mag niet.

Het dient ook nergens toe.

Het lijkt mij toe, dat het gebrek van veel jonge preekers juist hierin ligt, dat zij te veel willen geven.

Reeds bij het maken van de preek worden ze telkens gehandicapt door de gedachte: „zou ik er dit ook nog bij moeten zeggen en dat er ook nog aan toe moeten voegen? Zou het paardje waarmee ik straks voor de gemeente verschijnt ook te mager wezen?“

De angst, die daarvan het gevolg is maakt het sommigen haast onmogelijk klaar te komen.

En als zij dan klaar zijn, dan is hun preek zoo geworden dat de menigte van onderwerpen, waarover zij iets zeggen, zoo groot is, dat preliker en gemeente straks beide niet recht meer veten, waarover het eigenlijk gaat.

Het is heelemaal niet zoo erg, als men eens in een tekst niet zooveel stof vindt, als het ééne, dat men daarin eerlijk gevonden heeft maar klaar en krachtig wordt voorgesteld, zoodat de gemeente er vat aan heeft en weet welke nu de boodschap is, waarmee zij naar huis gaat.

Feitelijk is hiermee ook reeds genoemd de derde fase in de meditatie, n.l. die, waarin het er om gaat te „bedenken“ hoe men die ééne boodschap, in haar veelzijdige schoonheid aan de gemeente zal voorstellen, opdat de gemeente den zin en de kracht daarvan versta en ter harte neme en zich daaronder buige.

Wij raken hier de quaestie van het toepasselijk preeken.

Het behoort dunkt mij nauwelijks meer gezegd te worden, dat het niet noodig, zelfs niet goed is een aparte toepassing aan het eind van de preek of aan het eind van ieder deel te hangen of ook door de heele preek heen te vlechten.

Ik weet wel, dat men daar licht toe komt; ik zou ook niet durven beweren, dat ik mij daar zelf nooit aan schuldig maak.

Maar ideaal is het niet; welbeschouwd is het, zooals ik reeds zeide, ook niet goed.

Wie immers een opzettelijke toepassing maakt, kort of lang, is daarbij bezig zelf te spreken en gaat daardoor staan tusschen de gemeente en het Woord in.

Ideaal is, het Woord zoo te laten spreken, dat het vanzelf toepasselijk is en den hoorder dringt tot aanvaarden en gehoorzamen.

Goed toepasselijk preeken is zóó, dat niet ik, als dienaar, de gemeente dringt tot aanvaar-

ding, maar dat de Heere Zelf dat doet, door het Woord, dat ik breng.

Preeken is niet het, op notarische wijze, meedeelen van een bepaalde waarheid; maar (en dat is het ware toepasselijk preeken) het vertolken van de boodschap des Heeren op zulk een wijze, dat die boodschap vanzelf het leven van de hoorders raakt en heerschappijvoerend in dat leven binnendringt.

Het is geen kleine kunst, zoo te preeken.

Daarvoor is veel meditatie noodig.

De beste methode hiervoor is, dat men, onder het mediteeren de gemeente die men zal toespreken (zichzelf inclusief) voor zich ziet in haar zonde en nood, in haar heerlijkheid en rijkdom.

Het Woord, dat men overdenkt niet zien op zichzelf, maar als een Woord Gods tot Zijn volk, tot dat volk, waaraan men het zal hebben te brengen.

Wie zoo doet zal er geen behoefte aan hebben zijn preek opzettelijk toepasselijk te maken, diens gansche preek is toepasselijk.

Daarmee is ook opgelost heel die quaestie van wat men noemt: „objectief en subjectief preeken“.

Gods Woord is nooit *objectief*, d.w.z. een waarheid, die daar ligt los van menschen, een ding „an sich“.

Gods Woord is altijd een woord gericht tot hen, voor wie het is bestemd, die van dat Woord het *subject* het onderwerp zijn.

Wie waarlijk het Woord brengt, kan nooit *objectief* zijn in den gangbaren zin van het woord, die behoort ook zijn prediking niet *subjectief* te maken; wie dat laatste doet bederft het.

Objectief preeken of *subjectief* preeken, in den zin dien men daar gewoonlijk aan geeft, is geen quaestie van persoonlijke aanleg of voorkeur; dat is beide verkeerd. Wij hebben te brengen het Woord, zooals het tot ons komt en daarmee uit.

D. v. D.

1) Deze copie lag nog ter drukkerij; ingezonden vóór den oorlog. Onze lezers van vroeger vinden hiermee een welkom vervolg op de aangevangen reeks. En nieuwe abonnees kunnen het artikel eveneens waardeeren, wijl het in zichzelf één geheel is.

Redactie.

1945 in vergelijking met 1813.

III.

HERBORN NEDERLAND?

Hoe noemen we 't groote gebeuren in 1945 en 1813? Herstel, restauratie, verlossing, reactie, revolutie, bevrijding, vrijmaking, vrijwording, wedergeboorte? Al deze namen zijn voor 1813 gebezigd. Schiffend, en daarbij ons herinnerend, dat de woorden hun betekenis ontvingen door het gebruik, gaan we voorbij aan:

revolutie, als opstand tegen 't wettig gezag; reactie, kleurloos en te algemeen; herstel en restauratie, als invloerend de gedachte, dat mis-stelling, breuk en gebrek is weggenomen, wat noch van 1945, noch van 1813 kan gezegd worden; bevrijding, vrijmaking, vrijwording, alle slaande op verbreking van 't overheersings-juk, zonder dat echter de groote Bewerker daarvan genoemd wordt.

Verlossing, ja, dat spreekt ons toe; wie belijdt de Voorzienigheid Gods, en naar het Woord, de Souvereiniteit Gods in die Voorzienigheid, wie aan het doorgaand getuigenis der H. Schrift aangaande bijlen die gehanteerd en zagen, die getrokken worden, vasthoudt, kon van te voren zeggen: indien Nederland bevrijd wordt, is het door de verlossingsdaden Gods. En hoe hebben ze gesproken, de groote daden Gods, luide en overtuigend:

in 1945 toen de 280.000 Duitschers en S.S. landverraders, welbewapend, weldoorvoed, welgetraind, vast besloten om Westelijk Nederland tot het laatste toe te verdedigen, zich moesten overgeven aan een uitgeputte en hongerende bevolking;

in 1813 (we noemen, als van 1945, slechts een enkel feit) toen generaal Molitor, de bevelhebber der Fransche troepen, terugtrok van Amsterdam op Utrecht en van Utrecht, door valsche geruchten misleid op Gorkum.

Toch, verlossing zegt nog niets over mentaliteit en geestelijke conditie der bevrijde natie. Kan men in 1813 en 1945 spreken van een herboren, een wedergeboren volk? Is er sprake van een nieuw leven, dat terugkeerde tot onderwerping aan de ordinantiën Gods? Is het na 18 jaar servilisme, na 5 jaar van folterend leed, een gelouterde natie, die weer wordt opgericht?

In 1813 zeker niet. Het geweldig enthousiasme van de eerste dagen was vrij spoedig uitgebloeid. De verlossing kwam op den achtergrond, de vrijmaking op den voorgrond. „Men was in het eerst verbaasd en de leus was: God en Vaderland! maar men bedacht zich, zag het werk aan dat men meende gemaakt te hebben, zag dat het